

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationum// Roberti Bel-//larmini Politiani,// Societatis
lesv// De Controversiis// Christianae Fidei, Adver-//sus
huius temporis Haereticos,// Tomus ...**

De Sacramento Evcharistiæ - Sex Libris Explicata

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1589]

VD16 B 1603

XV. Probatur sacrificium Missæ ex traditione Patrum, ac primùm ex
vocibus sacrificij, oblationis, immolationis &c.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54113](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54113)

Adde VLTIMO, quod etiam si non possemus conuincere per mensam dæmoniorum intelligi altare idolorum, tamen argumentum nostrum esset solidum ex comparatione mensæ Domini cum altari Iudæorum, quod Apostolus expressè nominat.

Sed Kemnitiuſ non fuit tam hebes, quin viderit hoc modo refelli posse solutionem suam; ideo ad finem addidit SECUNDAM solutionem, ac dicit, eos qui sumunt Eucharistiam, participare de sacrificio peracto in cruce; sicut ij, qui manducabant idolothyta, participant de sacrificio peracto in altari idolorum.

At neque hac via euadere poterit. Nam Apostolus non comparat mensam dæmoniorum cum cruce, sed cum mensa Eucharistiæ, proinde vult esse mensam Eucharistiæ verum altare ad sacrificandum erectum; & in hoc sita est comparatio, quod sicut Gentiles manducabant immolata in altari, nos manducamus id quod immolatur in mensa Eucharistiæ. Deinde, vt supra diximus, sacrificium ex immolatione factum in cruce fuit aliquando, & postea desit esse, nec potest iterum fieri nisi per nouam immolationem. Atque hæc tenentur testimoniis Scripturarum.

CAPVT XV.

Probatur sacrificiū Missæ ex traditione Patrum, ac primum ex vocibus sacrificij, oblationis, immolationis, &c.

HACTENVS ex diuinis literis testimonia pro sacrificio Missæ deprompsimus: nunc ad SECUNDUM locum accedimus, videlicet ad testimonia veterum Patrum. Rectè enim Kemnitiuſ dicit pag. 775. bonas mentes plurimum moueri consensu, & testimonio antiquitatis, eius potissimum, quæ fuit purioribus, optimis, & florentissimis Ecclesiæ temporibus. Sed quia nimis longum esset singula testimonia seorsim excutere, vt fecimus in disputatione de veritate corporis Domini in Eucharistiâ, reducemus omnia ad aliquot capita, & simul refellemus objectiones aduersariorum.

PRIMUM igitur caput, siue argumentum sumi potest

nomibus sacrificij, hostiæ, victimæ; & ex verbis, offerre, immolare, sacrificare, quibus Patres utuntur eum de celebratione Cœnæ Domini verba faciunt. passim enim cum Græci, tum Latini, non solum dicunt Eucharistiam esse sacrificium, seu oblationem, sed dicunt, offerri Deo, immolari, & sacrificari. Neque opus est loca notari ubi eiusmodi voces habeantur: aduersarij enim fatentur eas apud Patres esse frequentissimas: *Negari non potest*, inquit Kemnitiuſ pagin. 782. *Veteres quando loquuntur de celebratione cœnæ Dominicæ, & usurpant vocabula, sacrificij, immolationis, oblationis, hostiæ, victimæ; item et verbis, offerre, sacrificare, immolare.* Hæc ille.

Hic igitur modus loquendi satis indicat quid Patres sentiant: si enim existimarent Eucharistiam solum esse Sacramentum, non etiam sacrificium, ut aduersarij sentiunt, nulla esset causa cur aliter loquerentur de Eucharistia, quam de Baptismo. Nusquam autem Patres Baptismum vocant sacrificium, hostiam, victimam; nec dicunt baptizare esse sacrificare, vel immolare. Præterea quæ causa esset cur Patres de Sacramento Eucharistiæ aliter loquerentur, quam aduersarij nostri loquantur? quomodo enim credibile erit veteres Patres in modo loquendi nobiscum, in sententia cum aduersariis conuenisse?

Sed videamus quid illi respondeant. Lutherus in libro de captiuitate Babilon. cap. i. timidè dicit, Patres fortasse vocare sacrificium, non ipsam Eucharistiam, sed orationes, quæ in Missa dicuntur. Quia verò videbatur istam solutionem non esse sufficientem, cum Patres passim ipsam Eucharistiam sacrificium vocent, & offerri dicant Deo à sacerdotibus, ut paulò post ostendemus, audacter valedicit Patribus: *Si nihil habetur, inquit, quod dicatur, tutius est omnia negare, quam Missam sacrificium esse concedere.* Et in libro de abroganda Missa, initio ita scribit: *Profitetur imprimis aduersus eos qui clamantur, quod contra ritum Ecclesiæ, contra statuta Patrum docuerim, nihil horum me auditurum.* Et infra aperitè dicit, se non curare quid Patres de Missa dixerint, sed quod debuerint dicere. Similia habet in libro contra Regem Angliæ: *Ultimò, inquit, dicta Patrum inducit Rex pro Missario sacrificio, et ridet meam stultitiam, quod solus velim sapere præ omnibus. Hoc est quod dixi, Thomisticos asinos habere nihil quod producant*

nisi multitudinem hominum, & sum antiquum. Et paulo infra dicit, se nihil curare si mille Augustini, & mille Cypriani contra se stent. Denique in libro de Missa priuata: *Hic nominamur*, inquit, *si clamitent Papiſta, Ecclesia, Ecclesia, Patres, Patres: quia, Et dixi, hominum dicta, aut facta, nihil in magnis cauſis curamus. Scimus enim ipſos Prophetas, Apoſtoloſ, adeoq; Apoſtoloſ, adeoq; ipſoſ Angelos.*

Ioan. Caluinus lib. 4. Inſtit. cap. 18. §. 10. reſpondet in Sacramentum Eucharistiæ à Patribus vocari sacrificium, quod est memoriale sacrificij crucis. Quam solutionem fufius persequitur Kemnitius, & idè paulò infra cum Kemnitij solutionibus eam refellemus: præfertim cum Caluinus non tantum videatur in hac solutione confidere. Nam paulò post §. 11. non solùm fateretur veteres vsos esse vocabulis, quæ sacrificium significant, sed etiam agnoscit eos in modo actionis ad sacrificij rationem accessisse, & apertissimè eos reprehendit, quamuis ineptè sensum eorum excusare nitatur: *Quia veteres quoque, inquit, video aliò hanc memoriam detorsisse, quam institutioni Domini conueniebat (quòd nescio quam petita, aut saltè renouata immolationis faciem eorum Cæna præ se ferebat) nihil tutius piis pectoribus fuerit, quam pura, simpliciq; Dei ordinatione acquirere, cuius etiam nomen vocatur cæna, quoniam sola hic eius auctoritas regere debet.* Et §. 12. *Et certè si cogitamus Domini, non hominum canam esse, non est cur vlla hominum auctoritate, vel annorum præscriptione patiamur nos ab illa vel latum vnguem dimoueri.* Hæc ille.

Itaq; Lutherus, & Caluinus non sunt homines bonæ mentis, iudice Kemnitio, cum non moueantur consensu, & testimonio veteris ac veræ, & florentissimæ Christi Ecclesiæ. Ipse autem Kemnitius, vt se bonam mentem habere lectoribus persuadeat, quatuor quædam dicit de testimonijs Patrum PRIMVM, pag. 776. & sequentibus multa nugatur de hæc quæstionis; scribit enim nō posse probari ex Patribus historicam illam repræsentationem, quam Pontificij Missam vocant, esse sacrificium. SED iam supra respondimus, statum quæstionis non esse de cæremoniis, & ritibus Missæ; de his enim postea loco proprio differemus; sed de substantia sacrificij. Quare non tenemur hoc loco probare ex Patribus ritum Missæ,

Missæ, sed solum Eucharistiam offerri Deo, & non solum distribui populo: id enim est de quo nunc disputamus.

SECUNDO, pagina 780. & sequentibus differit de vocibus Missæ, & sacrificij: ac tradit sex rationes explicandi loca Patrum, qui videntur asserere Missam esse sacrificium. PRIMA est, quod loquantur de elemosyna, quæ fiebat in Missa. Offerebat enim populus panem, & vinum, ex quo pars quædam consecrabatur in Eucharistiam, pars cedebat in usum pauperum; elemosyna autem est genus quoddam sacrificij. SECUNDA, quod loquantur de precibus, quæ fiebant in celebratione Cœnæ: sunt enim & preces sacrificia quædam. TERTIA, quod loquantur de gratiarum actione, ad quam excitantur homines in celebratione Cœnæ, ex consideratione beneficiorum Dei; nam & gratias agere ad laudis sacrificiū pertinet. QUARTA, quod loquantur de prædicatione, & annunciatione mortis Domini, quæ adiungi solebat celebrationi Cœnæ: nam Paulus Roman. 15. ministerium Euangelij sacrificium vocat. QUINTA, quod loquantur de variis exercitiis pietatis quæ occurrunt in Cœna Domini, ut fidei, pœnitentiæ, spei, dilectionis: istæ enim dicuntur à B. Petro spirituales hostiæ. SEXTA, quod loquantur de oblatione fidelium, qui in actione Cœnæ se ipsi Deo vouent, & consecrât, hoc est, corpus & animam suam, Paulus enim Rom. 12. vocat hostiam Deo placentem, exhibitionem corporis ad obsequium eius.

SED istæ omnes rationes nihil ad rem faciunt. Patres enim cum de oblatione Eucharistiæ loquuntur, aperte dicunt, solum sacerdotibus licitum esse id sacrificium offerre Deo: elemosynæ autem, preces, laudes, & cetera quæ Kemnitius laboriosè coaceruauit, à toto populo offeruntur. TERTULLIANVS in libro de uelands virginibus: *Non permittitur, inquit, mulieri in Ecclesia loqui, nec docere, nec tingere, nec offerre.* Idem in lib. de exhortatione castitatis, dicit officium sacerdotis esse docere, tingere, offerre. EPIPHANIVS similiter hæret. 79. multis verbis contendit, non licere mulieribus offerre sacrificia, & idem Christum ne ipsi quidem Matri suæ permisisse, ut sacrificaret, sed solis Apostolis, quos sacerdotes ordinauerat. Concilium NICÆNVM can. 14. & HIERONYMVS in epist. ad Euagrium, & alia Concilia, & Patres, passim docent, non habere Diaconos potestatem offerendi sacrificium, sed id munus sacerdotum esse. At quis vnquam negauit licere

Diaconis, immò etiam laicis, & mulieribus offerre eleemosynas, orationes, & alia sacrificia spiritualia, & improprie dicta

PRAETEREA Patres disertis verbis dicunt sacrificiũ, quod in Ecclesia offertur à sacerdotibus, esse ipsum Domini corpus, & sanguinem; proinde solutiones illæ Kemnitij omnes sunt vanæ: nisi fortè velit inaudito aliquo tropo, per corpus Domini intelligere eleemosynas, preces, &c.

S. ANDREA S. Apostolus, vt scribunt Presbyteri, & Diaconi Achaiae in eius passione; dixit Aegæ proconsuli: *Ego immolatum agnum in altari offero, cuius carnes, postea quãdã vnus populus credentium manducauerit, agnus, qui immolatus est, integer perseuerat, & viuus.* HYPOLITVS Martyr in oratione de Antichristo, inducit Christum ita loquentem ad sacerdotes: *Venite Pontifices, & Sacerdotes qui preciosum corpus, & sanguinem meum quotidie immolastis.* AMBROSIVS in Psalm. 38. *Et si nunc Christus non videatur offerre, ipse tamen offertur in terris, cum corpus eius offertur.* Et in cap. I. Lucae *Cum sacrificamus, inquit, Christus adest, Christus immolatur.* GREGORIUS NYSSENSIVS in orat. de resurrect. Dominus, inquit, *preoccupans impetum Iudaorum, se ipsum victimam offerri non solum sacerdos, & agnus. Sed dices mihi, quando hoc acciderit, cum suum corpus ad comedendum, & sanguinem ad bibendum familiaribus dedit.* CHRYSOSTOMVS homil. 2. in priorum ad Corinth. *Pro victimarum, & pecorum carne se ipsum offerendum præcepit.* Et homil. 17. in epist. ad Hebr. *In multis locis offertur, non plures Christi, sed vnus & ibique Christus, & illic plenus existens, vnum corpus, non multa corpora.* Quod idem scribit auctor Commentariorum, quæ tribuuntur Ambrosio, in cap. 10. ad Hebr. & post eos Primasius in eundem locum. AVGVSTINVS lib. 2. quæst. Euangel. quæst. 3. reddit rationem, cur Dominus iusserit leproso, vt sacrificium pro sua emundatione offerret secundum ritum Moïsis: *Quia, inquit, nondum institutum erat hoc sacrificium, sanctum sanctorum, quod corpus eius est.* Idem lib. 4. de Trinit. cap. 14. *Quid gratia offerri, aut suscipi posset, quàm caro sacrificij nostri, corpus est eius sacerdotis nostri?* Similia habent Cyrillus lib. de adoratione in spiritu, & veritate. Leo sermone octauo de passione Fulgentius libro secundo, ad Monimum, capite secundo, & alij Patres passim. Et ipsum Nicænum Concilium in canonibus, quem Caluinus, & alij omnes recipiunt, aperte

dicit in sacra mensa situm esse agnum Dei in cruentè immo-
latum.

Quod cum non ignoraret Kemnitijs, addit TERTIVM
dictum pag. 788. & sequentibus. *Sed excipiunt, inquit, non illa
tantum pietatis exercitia, sed ipsam actionem Cœnæ Domini-
cæ, & quidem ipsum corpus, & sanguinem in Cœnâ à veteri-
bus vocari sacrificium, oblationem, hostiam, victimam; Ego ve-
rò non nego hoc, &c.* Deinde ponit tres modos explicandi lo-
ca Patrum, quæ ipsam Cœnæ actionem, vel Christi corpus,
sacrificiū vocant: quos modos singillatim refellemus, omisso
tertio, quod is ad ea loca Patrum solum pertineat, qui dicunt
sacrificium altaris esse propitiatorium, quæ est altera contro-
versia suo loco inferius explicanda.

Igitur PRIMVS modus est, ut sacrificium appellent actio-
nem Cœnæ, quia consecratio, & dispensatio Eucharistiæ est
quædam sacra actio, quæ à Dionysio vocatur Græcè *ιεργεια*;
Latini enim sacrificare dixerunt, quod Græci dicunt *ιεργει-
ν*. Id verò probat. Nam Paulus ad Rom. 15. describit per vo-
cabula sacrificij, & oblationis ministerium Evangelij, quia
est quædam sacra actio. Et AVGVSTINVS epist. 59. ad Pauli-
num, vocat sancti altaris oblationem, quæ offertur Deo, quan-
do id, quod in mensa Domini est, benedicitur, sanctificatur,
& ad distribuendum comminuitur, & præparatur. Et CY-
PRIANVS lib. 2. epist. 3. ubi in principio totius epistolæ argu-
mentum ponit de calice Dominico sanctificando, & plebi
ministrando, subinde ingeminat vocabula sacrificij, & obla-
tionis, & quod Christus sumpsit calicem non sola aqua, sed
vino, & aqua mixtum, illumque benedixit, & distribuit disci-
pulis. Hoc Cyprianus ita effert: *Christus obtulit Deo Patri
non aquam solam, sed vinum aqua mixtum in calice*. Non
enim ista oblatio videtur posse esse ea, quam Catholici do-
cent; nam corpus, & sanguinem, non vinum, & aquam Ca-
tholici Deo offerri dicunt. Vocat igitur Cyprianus oblatio-
nem Deo factam, ipsam consecrationem panis & vini, quem-
admodum Actorum cap. 13. Lucas dixit, Apostolos ministra-
se Domino, cum, interprete Chrysostomo, loqueretur de
prædicatione Evangelij. Vnde etiam Augustinus epistola
vicesima tertia, dicit Christum immolari nobis, & in Psalm.
79. dicit, immolari fidelibus: ubi immolationem vocat ipsam
confe-

consecrationem factam in usum fidelium. Denique **CYRILLVS** in epist. ad Nestorium, vocat incruentum sacrificium, scilicet latrariam, quando id, quod confectum est, nominamus corpus, & sanguinem Christi: quando accedimus ad mysticas benedictiones, & sanctificamur, participes effecti corporis, & sanguinis omnium redemptoris Christi. Hæc **Kemnitius**.

Ad hunc primum modum **RESPONDEO**, Kemnitium multa dicendo nihil dicere, sed tantum mentibus simplicium rem inuoluendo nebulas offundere. Nam si ideò solum diceretur sacrificium actio Cœnæ, quia est quædam sacra actio, cur eodem modo non diceretur sacrificium, actio Baptismi, cum & illa sit sacra actio, & eiusdem generis cum actione Cœnæ, cum utraque sit tantum Sacramentum, secundum aduersarios?

DEINDE esto, quæuis sacra actio possit vocari sacrificium, ob vocabulorum similitudinem, quia sacrificium sonat sacrificium facere: tamen non quælibet sacra actio potest dici oblatio, ut notum est. Non enim quicumque facram: actionem facit, continuo aliquid offert alteri. At Patres disertè dicunt in Cœna offerri Deo sacrificium corporis Domini: non igitur possunt verba Patrum exponi de sola consecratione panis ordinata ad communicationem fidelium, cum illa non possit dici oblatio.

PRAETEREA etsi vocabulum sacrificij esset ambiguum, & posset accipi pro quavis sacra actione; tamen quando obicitur ea vox rei permanenti, id est, cum vocatur sacrificium non ipsa actio sacrificandi, sed res quæ illa actione sacrificatur, tunc certè non potest exponi nomen sacrificij pro sacra actione. At Patres ipsum corpus Christi, quod offertur, sacrificium vocant: nam determinatè dicunt in sacra Cœna offerri Deo sacrificium corporis Christi. Non igitur potest exponi sententia Patrum de sacra actione consecrandi, & dispensandi Eucharistiam: neque enim illa actio est, aut dici potest vltimo modo corpus Christi.

Adde **VLTRIMO**, quod **Kemnitius** non bene probauit quod assumpsit, & in quo totum robur suæ solutionis consistit, nimirum idem esse Latinis sacrificium, & sacrificare, quod Græcis ἱεργεῖν, & ἱεργεῖν. Nam licet etymologia sacrificij sumatur a sacra actione, cum sit sacrificare, sacrum facere: tamen non quælibet sacra actio est sacrificium, sed ea sola,

qua Deo res aliqua offertur cum certo quodam solenni ritu, & reali illius rei consumptione, ut supra ostendimus. Quare Latini eruditi interpretes Græcorum librorum, non reddunt per vocabulum sacrificij nisi Græcam vocem θυσία, quæ propriè significat sacrificium, aut certè vocem ἱεργία, aut aliam similem ambigam, & generalem, quando ex circumstantiis vident eo loco positam esse pro vero sacrificio. Id quod facillè potest intelligi ex testimoniis à Kemnitio allatis. Nam apud Dionysium, vocem ἱεργία reddunt interpretes sacrum ministerium, non autem sacrificium: & quod Dionysius crediderit in Missa offerri Deo verum sacrificium, patet ex illis verbis, cap. 3. par. 3. de Eccles. hierar. *Pontifex excusat se, quod hostiam salutarem, qua supra se ipsum est, litet.* Apud Paulum Rom. 15. vocem ἱεργία vertit interpretis non sacrificantem, ut debuisset secundum Kemnitium, sed sanctificantem: vocem autem προσφοράν vertit rectissimè oblationem; nomen sacrificij in toto eo capite non legitur.

Porò AVGVSTINVS altaris oblationem apertissimè vocat corpus Domini, quod in altari, ut verum, ac proprium sacrificium Deo offertur. Neque obstant verba à Kemnitio citata. Nam Augustinus non dicit, ut ille pessima fide citat, oblationem Deo fieri, cum quod est in mensa, ad distribuendum comminuitur: sed posteaquam dixerat, id quod est in mensa benedici, & comminui, &c. multis interpositis dicit, voueri Deo id omne quod ei offertur, maximè autem sancti altaris oblationem. Itaque Kemnitius coniunxit ista cum superioribus, ac si vnàm sententiam facerent, cum ad diuersas sententias pertineant.

Iam verò CYPRIANVS cum in argumento epistolæ ponit de calice sanctificando, & plebi ministrando: per sanctificationem non intelligit simplicem consecrationem, consecrationem videlicet solùm ordinatam ad Communionem, sed intelligit consecrationem ordinatam ad sacrificium: nam imple frequenter dicit offerri Deo sacrificium illud. Vnde merito Cyprianus ingeminat vocem sacrificij, & victimæ. Quod autem ponderat Kemnitius Cyprianum dixisse, oblatum à Christo panem, & vinum, non corpus, & sanguinem: nihil facit aduersus sententiam nostram. Loquitur enim Cyprianus de oblatione panis, & vini, quæ sacrificium præcedit, & quæ necessa-

necessariò requirit subsequens sacrificium: offertur enim panis, & vinum, vt etiã nunc in Missa fieri videmus, tanquam materia sacrificij futuri à Deo benedicenda.

De loco Actorum supra disseruimus, atq; ostendimus probabiliorẽ esse illorum sententiam, qui per illa verba: *Ministrantibus illis Domino*, intelligunt sacrificium Missæ. Sed etiam si admitteretur alia sententiã, vt probabilis, quòd loquitur Lucas de ministerio concionandi: nihil inde lucraretur Kemnitius. Nam verba Lucæ sunt generalia, neque explicitè continent certum aliquod ministerium: non enim dixit Lucas, Offerentibus illis Domino sacrificium corporis Christi, sed in genere: *Ministrantibus illis Domino*. Quamuis autem non ineptè possit, qui concionatur, dici ministrare Domino, & eodem modo possit qui Eucharistiæ, vel Baptismi Sacramentum dispensat, dici ministrare Domino: non tamè potest nisi valde durè, inusitatè, & ineptè dici is qui baptizat, offerre Domino aquam, vel is qui Eucharistiam dispensat, offerre corpus Christi Deo. Cùm igitur Patres passim dicant, in Cæna offerri Deo corpus, & sanguinẽ Christi in sacrificio non possunt eorum verba ita deprauari, vt Kemnitius vellet.

Ad loca Augustini, vbi dicitur Christus im molari nobis, vel populis, facilè responderi potest. Illud enim *nobis*, vel *populis*, significat in nostram vtilitatem sacrificium Deo offerri: nam etiã sacrificium crucis, quod est verissimum sacrificium Deo oblatum, potest dici factum nobis, quia pro nobis oblatum est. Immò Augustinus in posteriore loco, loquitur de sacrificio crucis; dicit enim tunc nobis Christum immolari, quando incipimus participare fructum mortis eius: post inde enim nobis est, ac si tunc primùm Christus in cruce oblatum fuisset.

Denique CYRILLVS nihil habet contra sententiam nostram. Vocat enim incruentam latrãm consecrationem, & Communionem Eucharistiæ, quatenus per illas actiones offerimus Deo sacrificium, & deinde illud consumamus, vel inde participamus: non enim appellaret latrãm, nisi primò finis illius actionis, esset Deum immediatè colere cultu soli debito, quod fit solùm per sacrificium propriè dictum. Hinc est enim quod neque Cyrillus, neque alij Patres, qui vocant Missam incruentam latrãm, nunquam vocant incruentam latrãm Baptismi celebrationem, quia nimirum Baptis-

mus immediatè refertur ad nostram sanctificationem, non ad cultum Deo soli debitum reddendum. Atque hæc de primo modo.

ALTER modus exponendi dicta Patrum est, ut intelligamus Cœnam Domini vocari à Patribus sacrificium, oblationem, immolationem, quia est commemoratio quædam, & representatio veri sacrificij, nimirum mortis Christi. Et eodem modo Christus dicitur in Cœna immolari, non quod reuera in se propriè imoletur, sed quod imoletur in Sacramento, id est, in imagine, & similitudine. Quam solutionem, vñ supra indicauimus, accepit Kemnitiuſ à Caluino, eamque probat ex Patribus, qui sæpe dicunt, Christum semel tantum verè fuisse immolatum: & Eucharistiam esse representationem illius immolationis. Hoc enim habet Augustinus in sententiis Prosperi, de fide ad Petrum, cap. 18. contra Faustum lib. 20. cap. 18. in epist. 23. & in 120. & in Psal. 79. Ambrosius, Chrysostomus, & Theophylactus in cap. 10. epist. ad Hebræos.

Denique Longobardus lib. 4. dist. 12. quærit, si quod gerit sacerdos, dicatur propriè sacrificium, vel immolatio; & respondet id quod offertur, & consecratur à sacerdote, vocari sacrificium, & oblationem, quia memoria est, & representatio veri sacrificij, & sanctæ immolationis factæ in ara crucis. Vbi notat Kemnitiuſ, Concilium TRIDENTINVM sess. 22. can. 1. dixisse anathema huic sententiæ Longobardi ex Patribus confirmatæ. Nam Longobardus ex Patribus docet, sacrificium Missæ dici sacrificium, quia est memoria sacrificij crucis, non quod in se sit propriè sacrificium; Concilium autem ait: *Si quis dixerit in Missa non offerri Deo, verum & proprium sacrificium, anathema sit.*

Ad hunc SECUNDVM modum respondeo, verissimum esse quod Patres dicunt, Christum semel tantum immolatum fuisse, & illius immolationis memoriã, & similitudinem esse actionem sanctæ Cœnæ: nam loquuntur de immolatione in propria specie, siue de cruenta immolatione, quæ semel tantum verè, & propriè facta est: nunc autem non propriè, sed per representationem agitur. Sed hoc non impedit quò minus Patres existimauerint in Missa offerri verum, & proprium sacrificium.

Porro Longobardus, cum quærit, an quod sacerdos gerit, sit dicendum sacrificium, & immolatio; accipit nomen sacrificij

ficij & immolationis, pro occisione, ac si apertius quæsitum
 an quod gerit sacerdos, sit dicenda Christi occisio: responde
 autem rectissimè, Christum semel tantum verè immolatum
 id est, occisum fuisse; nunc autem non propriè immolatum
 est, occidi, sed solum in Sacramento, & representatione.
 autem sit quod sacerdos gerit, sacrificium propriè dictum
 incruentum, Longobardus non quærit, sed præsupponit
 omnibus notum, ex ipsa celebratione quotidiana sacrificii.
 Ad quem modum etiam S. Thomas, & alij Scholastici
 fuerunt solliciti de eo, quod nunc est in controversia, sed
 lùm qua ratione sacrificium Missæ possit dici Christi immo
 latio, id est, occisio, & idè ferè respondere solent, dici immo
 lationem, quia est representatio immolationis, vel quia ha
 bet effectum similem cum ipsa vera, & reali Christi occisio
 Quare Concilium Tridentinum nihil contrarium docet
 Longobardi, aut Scholasticorum doctrina.

Quod autem Patres senserint, sacrificium Missæ, non
 solum commemoratiuum, sed etiam verum, & propriè
 probatur PRIMÒ, quia Augustinus in locis à Kegulus
 citatis de fide ad Petrum, cap. 18. & libro 20. contra Faustum
 cap. 18. sicut dicit actionem Cœnæ esse commemorationem
 sacrificij crucis iam peracti; ita dicit sacrificia veteris Testa
 menti fuisse commemorationem sacrificij crucis postea facti
 ri: & tamen negari non potest, quin sacrificia illa vetera fu
 rint in se verè, & propriè dicta sacrificia.

SECUNDO, si Patres putassent sacrificium Eucharistie
 esse sacrificium, nisi representatiuum, nunquam dixissent
 numero multitudinis, offerri Deo victimas, & sacrificia im
 tari, vt loquitur passim Cyprianus lib. 1. epist. 2. lib. 2. epist.
 lib. 3. epist. 2. 6. 25. in sermone de eleemosyna, & in alio de
 tione Dominica; sed solum in singulari, sacrificium. Verum
 enim tantum est, quod representatur: & idè nomè eius
 potest nisi in singulari efferri. Nam hac de causa Caluista
 nunquam dicunt multos panes consecratos, esse multa
 pora Christi, quia vnum corpus representant: & nos de
 ginibus dicimus quidem nos habere, aut vidisse multas im
 gines Cæsaris, sed non dicimus, nisi ineptè, multos Cæsares.

TERTIO, Baptismus est Sacramentum representatiuum
 mortis Christi, vt Apostolus docet Rom. 6. Dum enim
 mergimur in aqua, Christo commorimur; & cum de aqua
 emergimus, Christo resurgimus.

emergimus, cum Christo resurgimus: & tamen nulli veterum Baptisimum sacrificium Deo oblatum vnquam appellauerunt. Non igitur ista sola representatio causa esse potuit cur actio Cœnæ Domini sacrificium appelleretur.

QUARTO, si celebratio Eucharistiæ non esset oblatio noua realis & vera, Deo facta, sed solum imago quædam, ac representatio oblationis in cruce peractæ; non possemus verè Deo dicere; Offero tibi hoc munus, seu, Accipe Domine hoc sacrificium. Qui enim dicit alicui, Offero tibi, seu Accipe, ipsa tunc aliquid porrigit, & non solum representat oblationem, nisi fortè irridere velit eum, quem honorare se simulat. Quare aduersarij nostri, cum hoc probè intelligant, abstinere omninò in suæ Cœnæ celebratione ab eiusmodi vocibus, & eas in nobis maximè reprehendunt. At veteres Patres frequentissimè ita loquuntur, ac præsertim AVGVSTINVS lib. 8. de ciuit. Dei, cap. vlt. *Quis, inquit, auduit aliquando fidelium sacerdotem stantem ad altare, dicere in precibus, Offero tibi Petre, aut Cypriane? &c.* ADDE, quòd Patres non solum dicunt, se offerre, sed etiam dicunt, per hanc oblationem commemorari oblationem crucis; vbi duas distinguunt oblationes, vnã representantem, & vnã representatam, in cruentam vnã, alteram cruentam. AVGVSTINVS lib. 20. contra Faustum, cap. 18. *Christiani, inquit, iam per acti sacrificij memoriam celebrant sacrosancta oblatione, & participatione corporis Christi.* Vbi illud etiam est obiter OBSERVANDVM, quòd sicut participatio corporis Domini non desinit esse vera, & realis participatio, licet sit commemoratiua: ita etiam oblatio, quæ simul sit cum illa participatione, non desinit esse vera, & realis oblatio, licet sit alterius oblationis commemoratiua.

QUINTO, Patres ad nomen sacrificij sæpe addunt epitheta, quæ soli vero sacrificio conueniunt: & quæ ineptè dicerentur de sola representatione. Cyprianus lib. 2. epist. 3. vocat plenum, ac verum sacrificium. Chrysostomus homil. 60. ad populum, & omnes Græci passim vocant sacrificium terribile, & plenum horroris. Augustinus lib. 10. de ciuit. Dei, cap. 20. vocat summum, & verissimum sacrificium, lib. de spiritu & littera, cap. 11. appellat verissimum, & singulare sacrificium, Eusebius lib. 1. demonstrat. Euangel. cap. vlt. vocat sacrificium Deo plenum.

DE NI QU E ultimò accedit quod Patres a pertissimè dicunt per hoc sacrificium, quod nunc ab Ecclesia toto orbe tenentur offerri Deo, exhiberi eidem Deo cultus patriæ illius debitus, ut patet ex loco Augustini iam citato; ubi in deponat, nos non habere Sanctos pro Diis, quia nemo ad aliquid dicit, Offero tibi Petre, aut Cypriane: & ex Cyrillo, alioque Græcis, qui, ipso etiam teste Kemnitio, vocant hoc sacrificium incruentam patriam. At si non esset hoc sacrificium nisi presentatio, & memoria sacrificij crucis, non esset cultus patriæ: non enim commemorare sacrificium alterius, sed verè & propriè sacrificare, est cultus patriæ. Ita igitur confutatus secundus modus à Kemnitio excogitatus.

ULTIMVM Kemnitij pronunciatum de testimonijs Patrum, habetur pag. 798. & 799. Nam post omnes datas solutiones, cum animaduerteret non posse reuera lectoribus satisfieri, ipse quoque cum Magistris suis Luthero, & Calisto Patribus valedicit, oblitus eius, quod antea scripserat, bonas mentes semper plurimi fecisse consensum antiquitatis: *Non inquit, Veterum qualescunq; sententia, sed Scripturae canonica regula est, & norma fidei, & iudicij, in hac controversia paulò infra, nãuos appellat testimonia Patrum: tandem addit tres causas, cur malit ipse cum suis Eucharistiam vocare Sacramentum, & non sacrificium, licet Patres omnes appellauerint sacrificium. PRIMA est, quia Scriptura divina Cœnam Domini nusquam vocat sacrificium. SECUNDA, quia ista appellatio sacrificij, non parum obscurat veram doctrinam, & usum Cœnæ Dominicæ. TERTIA, quia ex illa catholici appellatio sacrificij, non dextrè interpretata, exitum est theatricum Pontificiæ Missæ sacrificium. Hac illè*

Istæ verò causæ continent IN PRIMIS maximam Patrum reprehensionem: significant enim Patres non esse loquutos secundum morem Scripturæ, & obscurasse veram doctrinam & usum Cœnæ Domini, & sua licentia, & improprietate loquendi, maxima incommoda Ecclesiæ attulisse. At quis credat de illis doctissimis hominibus, qui floruerunt purioribus, ut Kemnitius loquitur, optimis, & florentissimis Ecclesiæ temporibus?

DE INDE prima causa ineptissima est, ut nihil de secunda & tertia, quæ meras calumnias continent, dicamus. Nam displicet nomen sacrificij, quia Scriptura eo non vtitur, ut

non eadem ratione displicet nomen Sacramenti? neq; enim, credo, locum ostendent in diuinis literis vbi Cœna Domini Sacramentum nominetur. Quid est ergo quod Kemnitius loquitur, cum ait: *Hæc consideratio de nœuis quorundam Veterum ostendit, quare malimus Cœnam Dominicam Sacramentum potius, quam sacrificium appellari. Primò enim Scriptura, qua omnium rectissimas, & commodissimas appellationes potest rebus ipsis tribuere, nullibi Cœnam Dominicam vocat sacrificium?*

ADDE, quod Scriptura disertis verbis Cœnam Domini vocat sacrificium apud Isaiam, & Malachiam, vt supra ostendimus: apud Paulum autem tam apertè confert Cœnam Domini cum sacrificiis Hebræorum, & Gentilium, vt planè si cæcus, qui non videt eam ex Pauli sententia sacrificium esse.

CAPVT XVI.

Probatur sacrificium propriè dictum ex ritu altarium.

ALTERVM caput, vnde cognosci potest sententia veterum Patrum, sumitur ex ritu altarium erigendorum ad huius sacrificij celebrationem. Nam altaria non consueuissent erigi nisi ad sacrificia propriè dicta, aduersarij non negant: nam ideò Calvinus libro 4. Institut. cap. 18. §. 12. ita loquitur de differentia Sacramenti Eucharistia, & sacrificij propriè dicti: *Mensas, inquit, nobis dedit, in qua epulemur, non altare super quod offeratur Victimæ.* Et Petrus Martyr in lib. contra Gardinerum, par. 3. in responsione ad obiectum 16. pag. 710. scribit, nullum esse debere altare in Ecclesia. Et denique non alia causa est, cur hoc tempore aduersarij altaria vbique demoliantur, & pro altaribus mensas conuiuialis substituunt, nisi quod intelligant altaria signa esse euidentissima sacrificij propriè dicti. Adde quæ supra diximus, cap. 2. vbi ex Scriptura, & Patribus, & ex ipso vocabulo Hebræo, Græco, & Latino id ipsum ostendimus. Quare si veteres Patres ad Eucharistiam celebrandam altaria semper habuisse demonstrare poterimus, demonstratum simul erit, Eucharistiam ex eorum sententia sacrificium esse verè, ac propriè dictum.